
ФІЛОСОФІЯ

Бех Ю. В.

ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ УПРАВЛІННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ І ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ

У статті розкрито суперечності та тенденції сучасного етапу теоретичного оформлення загальної теорії управління технічними, біологічними і соціальними системами.

Ключові слова: теорія управління, філософія управління, закони управління, екосистема, сталий розвиток, загальна теорія управління.

Сучасна криза переконливо доводить, що вузловою проблемою теорії пізнання наприкінці ХХ-го – початку ХХІ століття є оптимізація управління життям людини в планетарному масштабі. На тлі загальної соціальної кризи національні, демографічні, військові, сировинні, енергетичні, екологічні та інші глобальні проблеми сприймаються як її наслідки. Вочевидь, що ХХІ століття повинно стати часом винайдення нових підходів та шляхів розв’язання складних проблем суспільного розвитку людства, у першу чергу організаційного походження.

На початок ХХІ століття єдності поглядів на загальну теорію управління серед дослідників не існує. До прикладу, відомий автор багатьох книг з менеджменту П. Друкер стверджує, що “менеджмент ніколи не стане точною наукою”, залишаючись своєю за природою не мистецтвом і навіть не професією, але **практикою** [7, 20]. О. Тихонов висловлює “сумніви в здійсненності самої ідеї створення такої наукової дисципліни. Тут хотілося б тільки відзначити головне: такий тип інтеграції наукових знань про управління є свідомо контрпродуктивний і працює не на користь розробки соціогуманітарної альтернативи індустріальній парадигмі управління” [15, 98-99].

Як заперечення цієї тези виникла і стало функціонує математична

школа в управлінні [6, 12]. І якщо марсоходи автоматично сідають на Марс, а місяцеходи – на Місяць і успішно там виконують науково-дослідну роботу, зокрема передають фото і результати оброблених первинних даних на Землю, то є підстави вважати ці теоретичні розробки успішними.

Отже, деякі дослідники і практики у сфері управління стверджують, що розробка загальної теорії управління – марна справа й посилаються на невдалу спробу розробити теорію кібернетики як загальну теорію управління технічними, біологічними і соціальними системами, що зупинилась і не рухається далі, а інші, навпаки, вважають, що це зробити не тільки можна, але й украй необхідно, оскільки криза соціального розвитку кінця XX і початку XXI століття прямо підштовхує нас до її вирішення, адже настає етап інформаційної єдності світової спільноти, що потребує не тільки збалансованості розвитку людини з природою, але вимагає такої ж рівноваги з соціальним світом.

Саме на цьому наполягає, наприклад, низка дослідників, що професійно займаються теорією управління. Достатньо згадати ім'я засновника тектології О. Богданова, яка за задумом цього автора покликана стати наукою про загальні закони організації. Він протиставляв її філософії як сувору, природну науку на кшталт математики або фізики. Головна ідея тектології – необхідність підходити до будь-якого явища з точки зору організації. Так О. Богданов починає свою книгу наступними словами: “Будь-яка людська діяльність об'єктивно є організуючою або дезорганізуючою” [3, 69]. Це означає, що її треба розглядати як “деякий матеріал організаційного досвіду і досліджувати з організаційної точки зору” [3, 69].

У. Бек у праці “Влада і контрвлада у добу глобалізації. Нова світова політична економія” пише про нові умови, у яких сьогодні опинилась теорія управління, що потребує глибокого філософського і методологічного узагальнення у планетарному просторі: “Нова критична теорія концептуально доводить, що класичні межі між внутрішньою та зовнішньою політикою розмиваються та стираються, що окремі політологічні дисципліни, такі як міжнародна політика та національна наука управління, звільняються від догм національного погляду та об'єднуються і що наука управління має бути створена наново, під космополітичним кутом зору” [1, 89].

Ми також вважаємо, що організаційна діяльність людини має геологічний характер і тому необхідно розробити універсальну теорію управління технічними, біологічними і соціальними системами,

оскільки усі вони мають єдину онтологічну матрицю – діяльність людини як процес і як продукт, оскільки техніка і соціальні організації є унікальними винаходами людини для посилення її втручання у першу природу і соціальний світ або другу природу. Про копіювання елементів організації у природі є згадки у того ж самого О. Богданова [3, 56].

Наш підхід відрізняється від напрацьованих аналітичних процедур і концепцій у сфері теорії управління тим, що усі вони, від О. Богданова до теоретиків американського менеджменту (Ф. Тейлор, А. Файоль, М. Вебер, Г. Форд, Е. Мейо, П. Друкер, Р. Девіс, Д. Міллер, Г. Мінцберг, Ч. Барнард, Р. Акофф, Р. Майлз, Г. Беккер та ін.), вирішували цю проблему з боку практики, тобто намагалися індуктивним шляхом піднятися до теоретичного узагальнення колосального масиву управлінських процесів і продуктів.

На індуктивний метод орієнтувався й О. Богданов: “Тектологія, – писав він, – повинна з’ясувати. Які способи організації притаманні природі й у діяльності людини; потім – узагальнити і систематизувати ці способи; далі – пояснити їх, тобто дати абстрактні схеми їх тенденцій і закономірностей; нарешті, спираючись на ці схеми, визначити напрями розвитку організаційних методів та їх роль в економії світового процесу” [3, 127].

Таким, на думку О. Богданова, у загальних рисах є план цієї науки. Він зближує її позиції із завданнями природничих наук. Проте на відміну від спеціальних наук тектологія має справу з організаційним досвідом усього людства. Вона охоплює матеріал усіх інших наук і усієї тієї життєвої практики, з яких вони виникли. Але вона підходить до нього з боку способу його організації, що склався в результаті наукових досягнень. Таким чином, тектологія в розумінні науковця є емпіричною наукою, що вивчає і систематизує організаційний досвід. До своїх висновків вона повинна йти шляхом індукції. Тому методи тектології – це, по суті, індуктивні методи (вони створюються і застосовуються на основі індукції).

На практиці виявилось, що розходження між видами управління настільки велике, а темпи розвитку настільки швидкі, що дослідники-теоретики і практики внаслідок руху індуктивним шляхом сьогодні розгубились, а тому вважають, що концептуалізувати управлінську діяльність щодо створення загальної теорії управління принципово неможливо.

Метою статті є аналіз суперечностей, тенденцій і шляхів теоретичного оформлення практики управління технічними, біологічними і соціальними системами.

Прагнення теоретиків і практиків управління формалізувати сферу управлінської діяльності настільки потужні, що незважаючи на відсутність розгорнутого світоглядно ідеологічного і методологічного інструментарію обґрунтування, може за виключенням управління технічними системами, де математична думка наполегливо працює у цьому напрямі, у літературі можна зустріти відповідні теорії.

Так, у сфері *управління технічними системами* поширена теорія автоматизованого управління (ТАУ) як “сукупність дій, що спрямовані на підтримку або покращення функціонування керованого ним об’єкту без прямої участі у ньому людини у відповідності до заданої мети управління” [4, 141].

У сфері *управління біологічними системами* і екології існують, відповідно, “Теорія управління біологічними системами” і “Екологічний менеджмент”, однак слід визнати, що ці теоретичні розробки ще надто сирі, щоб на них покладати великі надії.

Нарешті, у сфері *управління соціальними системами* в літературі багато заявок на створення “Теорії менеджменту”, “Теорії соціального управління”, “Загальної теорії соціального управління” і “Теорії управління соціальними процесами”. Проте наш висновок з цього приводу такий, що головна теоретична робота ще попереду.

Будь-яку теорію, у тому числі й теорію управління, слід вважати завершеною тільки тоді, коли будуть сформульовані закони або хоча б означені закономірності сфери, яку вона обслуговує. У цілому в теорії управління поняття закономірність зазвичай розглядається як початкова стадія формулювання закону на початку його теоретичного дослідження. Слід підкреслити, що саме ця частина загальної теорії управління є найменш дослідженою.

Без теоретичних особливих пояснень у підручниках і навчальних посібниках стали з’являтися закони екології і соціального управління. Підкреслити це можемо прикладами, аналізуючи спочатку *сферу екологічної діяльності*. Так, американський еколог Б. Коммонер [10, 5] зробив спробу узагальнити системність екології як науки в вигляді чотирьох законів. Ці закони в основі своїй не нові, але уперше сформульовані в образній простій формі. Їх дотримання – обов’язкова умова будь-якої екологічно детермінованої діяльності людини в природі. Перший закон Коммонера відбиває, по суті, свій загальний зв’язок процесів і явищ у природі і звучить так: “Все пов’язано зі всім”. Другий закон базується на положенні збереження речовини і енергії: “Все повинно кудись зникати”. Третій закон орієнтує на дії, що узгоджуються з природними процесами, співпрацю з природою, або коадаптацію (лат. ко – з, разом; адаптацію – пристосування), замість

підкорення людиною природи, підпорядкування її своїй меті: “Природа знає краще”. Суть четвертого закону полягає в орієнтації людини на те, що будь-яка його дія в природі не залишається безслідною. Звучить цей закон так: “Ніщо не дається дарма”.

Різноманітність розглядають як основну умову стійкості будь-якої екосистеми і біосфери в цілому. Ця властивість настільки універсальна, що сформульована як закон (автор У. Ешбі) [5, 24].

На думку відомого еколога Д. Чіраса, природа розвивається й функціонує за чотири основними принципами: 1) рециклічності, або повторного багаторазового використання найважливіших речовин; 2) постійного відновлення ресурсів; 3) консервативного споживання, коли живі істоти споживають лише те й у такій кількості, як їм необхідно; 4) популяційного контролю – природа не допускає вибухоподібного зростання популяцій, регулюючи кількість особин того чи іншого виду створенням відповідних умов для його існування та розмноження [8].

Особливо плідно у цьому напрямі попрацював М. Реймерс, що є автором праці “Екологія (теорії, закони, правила принципи и гипотезы)” [11]. У ній автор вказує на цілу низку законів для окремих сегментів екологічної сфери і діяльності, наприклад: закони розвитку біосистем (17 позицій) [11, 59], загальні закони функціонування системи “організм-середовище” (9 позицій) [11, 66], приватні закономірності у системі “організм-середовище” (11 позицій) [11, 68], популяційні закони (20 позицій) [11, 71], закони розповсюдження видів в ареалах (13 позицій) [11, 83], закони зміни популяцій у межах ареалу (9 позицій) [11, 88], закономірності розповсюдження співтовариств (11 позицій) [11, 90], біоценотичні зв’язки і управління (13 позицій) [11, 101], закони соціальної екології (5 позицій) [11, 134] та ін.

В управлінні соціальними системами спостерігається схожа картина. Наука не виокремила ядро законів і закономірностей, що пояснюють управлінську діяльність у цій сфері. Наведемо приклади різнорівневості законів і закономірностей, що сьогодні можна зустріти у літературі. Так, до загальних законів управління належать: 1) закон спеціалізації управління; 2) закон інтеграції управління; 3) закон необхідної і достатньої централізації управління; 4) закон демократизації управління; 5) закон раціонального використання часу [14].

Крім того, у навчальному посібнику “Менеджмент” (2007), авторами якого є Л. Скібіцька та О. Скібіцький [14], зустрічаємо закони соціального управління до яких зараховують: закон необхідної

різноманітності, закон спеціалізації управління, закон інтеграції управління, закон пріоритетності соціальних цілей, закон зростаючої суб'єктивності та інтелектуальності в управлінні.

Таким чином доходимо висновку, що необхідно більш ґрунтовне вивчення законів суспільного розвитку та управління складними системами, соціального і біологічного світу, соціального та технічного, інформаційного, стихійних і свідомих процесів. Інтегральне дослідження цих закономірностей багато в чому є справою майбутнього, але вже сьогодні можна сказати, що забезпечення збалансованого розвитку технічного, соціального та біологічного, запобігання екологічної катастрофи – одна з найважливіших закономірностей загальної теорії управління.

А тому виявляється, що потреба у загальній теорії управління технічними, біологічними і соціальними системами дійсно гостра. У теоретичному плані це достатньо зрозуміле завдання, оскільки треба родовидові складові (управління технічними, біологічними і соціальними системами) привести до родового поняття “управління”.

Дослідники і практики відчують, що рішення знаходиться десь близько. Не випадково надії гармонізувати взаємодію людини, природи і техніки виникають повсякчас, коли тільки з'являється нова концепція управління. *Концепція стійкого (або сталого) розвитку* набула сьогодні пильної уваги практично в усіх галузях людської життєдіяльності, тому що людське буття – це насамперед взаємодія систем, яким притаманні певні правила і закони існування, функціонування та взаємодії. Стійкий розвиток передбачає, як вважають багато дослідників, взаємодію природних, біологічних і різноманітних соціальних систем у стані рівноваги, тобто це такий розвиток, що задовольняє всі потреби справжнього буття, не позбавляючи нові покоління можливості існувати в гармонії з природою і розвиватися в майбутньому [13, 59]. У 2012 році світова спільнота у Ріо+20 взяла на озброєння концепцію “зеленої економіки”, і ці ж самі надії покладають на нову ідеологему.

Відомо, що теоретична думка здатна створити будь-яку науку за однієї умови, якщо вона теоретично обґрунтує специфіку власного предмету дослідження. У цьому випадку мова йде про предмет теорії управління – організаційну взаємодію або організаційну діяльність людини в цілому. І чим більш ґрунтовніше вона це зробить, тим результативнішими будуть її здобутки.

Якими шляхами треба рухатись далі, щоб на основі викладеного тут матеріалу сприяти теоретичній роботі у цьому напрямі? Схема співвідношення форм наукового пізнання є добре відомою для

науковців. Вона полягає у реалізації ланцюга:

факт > проблема > ідея > парадигма > концепція > гіпотеза > теорія.

Вважаємо, що етапи формування наукової теорії управління наступні: а) початковий пункт руху думки – емпіричний об'єкт, його певні властивості і стосунки; б) сам уявний рух полягає в кількісному посиленні міри інтенсивності властивості, що спостерігається до максимального можливого граничного значення; в) в результаті такої, здавалося б, виключно кількісної зміни, мислення створює якісно новий (чисто уявний) об'єкт – модель ідеального управління, що має властивості, які вже принципово не можна спостерігати (організаційна свідомість і організаційне буття).

Разом з операцією граничного переходу, в науці існує інший – введення їх за визначенням. А також ідеалізація, уявний експеримент, математична гіпотеза, теоретичне моделювання, аксіоматичний і генетично-конструктивний методи організації теоретичного знання і побудови наукових теорій, метод формалізацій тощо. Зрозуміло, що без філософського інструментарію її розробникам тут не обійтись.

Початкові поняття і принципи наукової теорії управління відносяться безпосередньо не до реальних речей і подій, а до певних абстрактних об'єктів, які в сукупності утворюють об'єкт теорії, що ідеалізується за допомогою філософських інструментів, і створюють однойменні засади. Цей об'єкт має певне відношення до реальних речей і явищ: він відображає деякі абстраговані від них або властивості реальних речей, що ідеалізуються. А це знову здійснюється зусиллями філософів.

Замінюючи реальні речі об'єктами, що ідеалізуються, учені відволікаються від другорядних, несуттєвих властивостей і зв'язків реального світу, і виділяють у чистому вигляді те, що уявляється їм найбільш важливим. Ідеалізувати об'єкт теорії управління набагато простіше ніж реальні предмети, але саме це дозволяє дати його найбільш точний математичний опис.

Об'єкт наукової теорії управління, що ідеалізується у предмет теорії управління, слугує для теоретичної інтерпретації її початкових понять і принципів. Поняття і твердження наукової теорії мають тільки те значення, яке надає їм об'єкт, що ідеалізується. У початковий базис наукова теорія залучає також певну логіку – набір правил виведення і математичний апарат.

Різноманіттю форм ідеалізації і, відповідно, типів ідеалізованих об'єктів, відповідає і різноманіття видів (типів) теорій, які можуть бути класифіковані за різними підставами (критеріями). Залежно від цього у сфері управління можемо виокремити феноменологічні та

нефеноменологічні теорії.

Спочатку, як правило, створюються *феноменологічні (описові) теорії*, що дають лише систематичний опис і класифікацію досліджуваних об'єктів – організаційних процесів. Вони не вникають глибоко у внутрішні механізми. Такі теорії не аналізують природу досліджуваних явищ, а тому не використовують складні абстрактні об'єкти, хоча певною мірою схематизують і будують певні ідеалізації сфери явищ, що вивчаються. Працюючи над предметом загальної теорії управління, ми також виконуємо операцію схематизації і доводимо сферу управління до стану евристичної моделі.

З розвитком наукового пізнання теорії феноменологічного типу поступаються *нефеноменологічним (пояснювальним) теоріям*. Вони не лише відображають істотні зв'язки між явищами (а в цьому випадку це управління технічними, біологічними і соціальними системами) і їх властивостями, але і розкривають глибинний внутрішній механізм явищ, що вивчаються, і процесів, їх необхідні взаємозв'язки, істотні стосунки, тобто їх закони. Але це вже не емпіричні, а теоретичні закони, які формулюються шляхом певних розумових дій з абстрактними об'єктами, що ідеалізуються. Саме у наявності подібної теорії управління вбачають істотну ознаку зрілості кібернетики як науки: дисципліна може вважатися достовірно науковою тільки тоді, коли у неї з'являються пояснювальні теорії, що мають гіпотетико-дедуктивну структуру.

Наукова теорія дає опис певної сфери явищ, певних об'єктів, аспектів дійсності. Завдяки цьому загальна наукова теорія управління може виявлятися істинною (описувати реальність адекватно) або неправдивою (описувати реальність хибно) і повинна пояснювати відомі факти, вказувати на ті існуючі зв'язки, які лежать в їх основі, а також вона передбачає нові, ще невідомі факти (явища, ефекти, властивості тощо). Виявлення передбачених науковою теорією фактів служить підтвердженням її плідності та істинності. Розбіжність між теорією і фактами або виявлення внутрішніх протиріч в теорії дає імпульс до її зміни, до зміцнення її об'єкту, що ідеалізується, до перегляду, зміни її окремих положень, допоміжних гіпотез та ін. В окремих випадках ці розбіжності приводять учених до відмови від теорії і до заміни її новою теорією.

Зазвичай серед положень теорії вирізняють основні тези і категорії понять, щодо яких інші твердження і поняття є або логічними похідними (виводяться з них), або їх уточненнями і доповненнями. А тому і серед термінів теорії управління мають виділятися специфічні (пов'язані з її предметом), причому деякі з них виконують роль

ключових понять (іноді їх називають центральними категоріями цієї теорії), а інші або визначаються з їх допомогою, або вводяться для уточнення і доповнення системи понять цієї теорії.

З-поміж менеджерів-практиків і навіть теоретиків управління, особливо соціального управління, поширена думка, що таку інтеграцію здійснити не можливо, а отже наукову теорію управління не створити. Щоправда, дослідники, які працюють у сфері технічного управління, насамперед математики, мають діаметрально протилежну думку. Звідси й походить технократизм і войовничий раціоналізм.

Якщо взяти до уваги зміст трьох дискурсів, притаманних управлінню технічними, біологічними і соціальними системами, то здається, що звести їх до однієї основи принципово неможливо. Саме ця обставина й породила невіру серед дослідників у можливість створення загальної теорії управління технічними, біологічними і соціальними системами. Саме тут повинна допомогти теоретикам управління надати філософія управління.

Так, наприклад, Л. Бесонова пише: “Хоча вислів “філософія управління” зустрічається в літературі, не можна вважати, що ця дисципліна відбулася” [2]. Авторка пояснює, чому саме це неможливо. Вона вважає, що “пошук єдиних філософських підстав менеджменту не приводить до позитивних результатів, зокрема, тому, що “філософія прагматизму і емпіризму, покладена у фундамент американських теорій і концепцій менеджменту, звужує можливості створення методологічної основи для розробки загальної теорії. Європейська ж наука, що має сильнішу філософську позицію, не має такого багатого емпіричного досвіду в сфері менеджменту, як США” [2].

Схожа наукова позиція і у О. Тихонова, автора праці “Социология управления”. “Склався, – пише він, – величезний ринок рекомендацій практикам, як їм краще всього і ефективніше вести свою справу. Одна “панacea” конкурує з іншою, а тим часом в науці немає згоди відносно природи і функцій управління, його відмітних ознак і якостей. Ми бачимо причину цієї кризи в недостатньо глибокому теоретико-методологічному розгляді не просто проблем підвищення ефективності управлінської дії, як це традиційно робиться в менеджменті, а самого управління як проблемного об’єкту у зв’язку з його неоднозначною і фундаментальнішою роллю в трансформаціях сучасного суспільства. Треба визнати, що, незважаючи на домагання “наукового менеджменту, системного аналізу, кібернетики і синергетики на роль теорії управління, наука так і не має в розпорядженні теоретично розгорнутої феноменології управління, уявлення про закономірності його породження, будови,

функціонування і розвитку” [15, 32, 33, 122].

Причина появи таких думок і висновків полягає у тому, що дослідники спершу абсолютизували управління технічними системами і зайшли у глухий кут, а сьогодні кинулись у протилежний бік і абсолютизують управління виробництвом, державою і суспільством, а людину покинули. Як слушно зазначає Г. Мінцберг, “наші машини і механізми..., наші соціальні системи, і особливо наші організації – притупили наші почуття і розум, позбавили здатності мислити інтуїтивно і дедалі більше ускладнюють завдання правильного способу вирішення наявних проблем. Словом, наше суспільство стало некерованим саме в результаті управління” [9, 390].

Чи справедливі докори на адресу теорії менеджменту? Варто ще розібратися, чи дійсно практикам управління бракує власних теоретичних концептуалізацій, чи так їм потрібні ще і філософські уявлення про управління.

Якщо ми проаналізуємо теоретичні уявлення теорії менеджменту, то зможемо помітити, що, по-перше, вони адресовані практикам управління (а ті не з чуток знають, що таке управління), по-друге, – не претендують на філософське осмислення (тут немає загальних понять управління, які задають реальність і потім конкретизуються, примушуючи практиків йти за ідеальними уявленнями управління), по-третє, теоретичні уявлення менеджменту явно розширюють бачення практиків за рахунок аналізу нових кейсів, схематизацій і осмислень управлінського досвіду. Інша справа, що, як правильно зазначає Дейл Е. Занд, більшість теорій менеджменту “застосовні для вирішення вузького кола практичних проблем, пояснюючи якусь частину реальності. Як тільки ви виходите за ці вузькі рамки, теорія або не працює, або може дати спотворені результати” [15, 122]. На думку В. Розіна, “теорії менеджменту не претендують на великі узагальнення. Іншими словами, це рефлексія управління, але не філософська, а швидше методичного (методологічного) характеру” [12, 171].

Тож, як бачимо, формалізувати філософські засади наукової теорії управління – це одна справа, а створити загальну теорію управління технічними, біологічними і соціальними системами – це зовсім інша справа, але її реалізувати без філософського обґрунтування принципово неможливо.

Філософськими засадами, або механізмом формування загальної теорії управління, на наше переконання є: а) цілісне світосприйняття, б) ідеологія динамічної рівноваги в управлінській діяльності, в) соціальний організм планети як диспозитив, г) категоріальний

апарат або загальне семантичне поле (знання про управління), д) наявний потік соціальної інформації є) засоби і методологія аналітичної роботи, ж) організаційна свідомість з) організаційна культура, і) загальний алгоритм прийняття управлінських рішень, к) логіка родовидових залежностей понять, л) алгоритм розробки теорії та ін.

Отже, позитивна перспектива дослідження і вирішення цієї проблеми полягає у відтворенні складових загальної теорії управління, як родового поняття у якому знімаються видові риси управління технічними, біологічними і соціальними системами. На можливість цього прямо вказують багато чинників: генетична залежність видів управління від властивостей особистості людини, обов'язкова присутність у видових явищах інтелекту людини, єдине семантичне поле управління технічними, біологічними і соціальними системами, загальні складові – світогляд і ідеологічна компонента, обслуговування соціальною інформацією, напрацьована технологія управлінської діяльності, взаємозв'язок з системою саморегуляції соціального світу, що упорядковує техноценоз, біоценоз і соціоценоз, взаємозалежність від єдиного простору і часу, нарешті, логіка утвердження понять та ін. Але це вже перспективи, що знаходяться за межами запропонованої наукової розвідки.

Шлях до створення цілісної загальної теорії управління полягає, на нашу думку, не стільки у послідовному і системному викладенні змісту накопичених управлінських підходів до проблеми, скільки у висуванні низки нових ідей, гіпотез, передумов, пов'язаних з розвитком поглядів на управління взагалі і на можливість концептуалізувати їх у дискурсі формування загальної теорії управління. При цьому ми не заперечуємо, звісно, важливість індуктивного шляху, але перспективу вбачаємо у дедуктивного, оскільки усі сталі теорії створені саме за допомогою дедукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації. Нова світова політична економія / У. Бек; [пер. з нім. О. Юдіна]. – К. : Ніка-Центр, 2011. – 408 с.
2. Бессонова Л. А. Философские аспекты теории и практики менеджмента / Л. А. Бессонова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.tisbi.ru/science/vestnik/2005/issue3/Philos_Manag1.html.
3. Богданов А. А. Тектология: (Всеобщая организационная наука) : [в 2 кн.] / А. А. Богданов. – М. : Экономика, 1989. – Кн. 1. – 304 с.
4. Большая Советская энциклопедия : [в 30 т.]. – 3-е изд. – М. : Сов. энциклопедия, 1969-1978. – Т. 1. – 1969. – 608 с.

5. *Воронков Н. А.* Основы общей экологии : учебник для студентов высших учебных заведений. Пособие для учителей / Н. А. Воронков. – М. : Агар, 1999. – 96 с.
6. *Воронкова В. Г.* Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-антропологічні виміри) : монографія / В. Г. Воронкова. – Запоріжжя : РВВ ЗДА, 2008. – 254 с.
7. *Друкер П. Ф.* Практика менеджмента : учеб. пособие / П. Ф. Друкер ; [пер. с англ.]. – М. : Издательский дом “Вильямс”, 2000. – 398 с.
8. *Законы экологии* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ukraine-diplom.com/56/16023-zakoni-ekologii.html>. – Заголовок з екрана.
9. *Минцберг Г.* Менеджмент: Природа и структура организаций глазами гуру / Г. Минцберг ; [пер. с англ.]. – М. : Эксмо, 2009. – 464 с.
10. *Основы загальної екології* : підручник для студентів вищих учбових закладів. Посібник для учителів. – М. : Агар, 1999. – 96 с.
11. *Реймерс Н. Ф.* Экология (теории, законы, правила принципы и гипотезы) / Н. Ф. Реймерс. – М. : Журнал “Россия Молодая”, 1994. – 367 с.
12. *Розин В. М.* Философия управления / В. М. Розин, Л. Г. Голубкова. – Йошкар-Ола : Марийский гос. тех. ун-т, 2010. – 608 с.
13. *Семенов В.* Стратегічне планування сталого розвитку міста / В. Семенов, Г. Висоцька, В. Прасюк // Управління сучасним містом. – 2004. – № 7-9 (15). – С. 57-63.
14. *Скібіцька Л. І.* Менеджмент. Навчальний посібник [Електронний ресурс] / Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 416 с. – Режим доступа : http://zaochka.net/catalog_p_5_p_p_2.html.
15. *Тихонов А. В.* Социология управления / А. В. Тихонов. – Изд. 2-е, доп. и перераб. – М. : “Канон+” РООИ “Реабилитация”, 2007. – 472 с.

Бех Ю. В. Общая теория управления: тенденции и проблемы становления.

В статье раскрываются противоречия и тенденции современного этапа теоретического оформления общей теории управления техническими, биологическими и социальными системами.

Ключевые слова: теория управления, философия управления, законы управления, экосистема, устойчивое развитие, общая теория управления.

Bekh Y. V. Common management theory of: tendencies and becoming problems.

In the article contradictions and tendencies of the modern stage of theoretical registration of general theory of management open up the technical, biological and social systems.

Keywords: management theory, management philosophy, management laws, ecosystem, steady development, common management theory.